

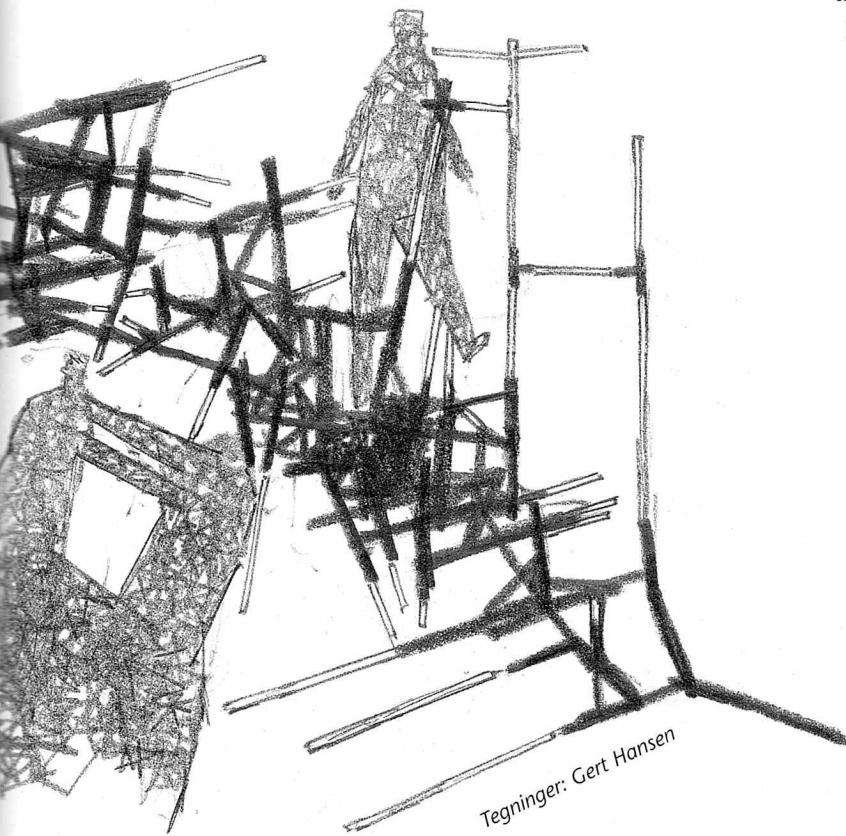
Semirefleksionernes sejrrige fremmarch eller erfaringer uden nederlag

Af Hans Mogensen

Jeg vil nedenfor i dette debatindlæg forsøge at demonstrere, hvilken betydning de sidste ca. 15 års ændringer i socialpolitikken har haft for udsatte børn og unge, og for de pædagoger som arbejder med disse udsatte børn og unge.

Et afsæt

Ungdomsforskeren Sven Mørch bruger begrebet "betingelsesrealisering", når han vil beskrive menneskers handlinger. "Betingelsesrealiseringsmuligheder" er indlejret i en aktuel kontekst. Til dansk-timen, ungdomsklubben, ungdomsgruppen og arbejdspladsen er knyttet nogle bestemte "betingelsesrealiseringsmuligheder", som dels knytter an til "samfundsmæssige betingelser som mening", som styres af eksplicite og implicite magtfulde og rammesættende forventninger om at gøre det rigtige, på det rigtige tidspunkt, på den rigtige måde, i relationen *mellem* den handlende og den kontekst, der handles i, og dels er underlagt de "individuelle betingelser som mening", hvor det personlige/individuelle kan komme til udtryk i relationen *i* den kontekst, den handlende befinder sig i. Dette kan synes banalt. Mennesket er aktør i en struktur, hvor aktørs handlinger bestemmes af strukturen, og aktør er med til at skabe strukturen, i de aktuelle handlinger i aktuelle kontekster.

Tegninger: Gert Hansen

Et andet afsæt

I Berlingske Tidende (11/7 04) kan man læse, at "danske børn stortrives", er ". . . glade, sociale individer", og har en ". . . god barndom". 90 pct. har få konflikter, 75 pct. har venner, 92 pct. er børn, som andre vil lege med, og 79 pct. af mødrene synes, at børnene er nemme at opdrage. Det konkluderes, at ". . . danske børn har et godt liv": Berlingske Tidendes artikel bygger på en SFI-undersøgelse (: 5000 børn født i 1995, som følges i forløbsundersøgelse. Børnene er altså pt. 9-10 år gamle).

I Berlingske Tidende lægges op til Lomborgske semirefleksioner. Når 75-90 pct. af en årgang har et godt liv, så er "børnenes sande tilstand", at der ikke er grund til at bekymre sig, for det er (mest) godt.

Modstillingerne (10 pct. har mange konflikter, 25 pct. har ingen venner, 8 pct. vil ingen lege med, og 21 pct. synes børnene er svære at opdrage) nævnes ikke. Vi får heller ikke at vide, hvad få (/mange) konflikter er, hvad der forstås ved venner, eller hvad man forstår ved at opdrage, eller at børn er glade.

Disse er glemt, ligesom Lomborgske semirefleksioner over "verdens sande tilstand" glemmer beboere i lavtliggende egne eller eskimoer.

Ved nærlæsning af Berlingske Tidende kan det (uønsket) se ud til, at mellem 8 og 10/21/25 pct. ikke er rigtig glade eller måske endda mistrives.

Det kan komme til at betyde, at

børn, der ikke er glade, eller mistrives, har, afhængig af iagttagelse, en chance – eller risiko – for at møde den aktuelle socialpolitik, som ofte sælges som indsats for at bryde den negative sociale arv.

Den aktuelle socialpolitik, som tog sin begyndelse med Graversen-udvalget omkring 1990, fik yderligere fart med Serviceloven (1998) og det aktuelle politiske regime.

Graversen-udvalget kunne uden hørlige protester eller debat hævde, at sagsbehandlere/socialforvaltninger ikke vidste, hvorfor børn var anbragt, eller hvad der skulle komme ud af det. Løsningsforslaget blev: Handleplaner.

Det handlede ikke længere om, at børns

vilkår skulle føre til anbringelse. Nu skulle hensigten eller målet med anbringelsen formuleres.

Handleplanerne har i en periode på ca. 10 år gennemløbet en udvikling, så det, der oprindeligt var en tydeliggørelse og ansvarliggørelse af forvaltningens beslutning, i dag er blevet en "kontrakt" mellem den anbringende forvaltning og den familie, der ikke har kunnet tage vare på deres barn. Nu er familien, der ikke har kunnet tage ansvaret for barnet, og barnet, blevet ansvarliggjort gennem "kontrakten" i et selvforholdende forhold for egen vellykket fremtid. Forvaltningen påser, at familien og barnet overholder den selvforholdende kontrakt til statusmøder.

Handleplanerne er blot en del af en større bevægelse, hvor borgere kommer på kontrakt med kommuner, når borgere skal ændre adfærd (jf. Niels Åkerstrøm Andersen (2003) – Borgerens kontraktliggørelse).

Handleplaner var tilsyneladende ikke nok, som universalløsning. Institutioner skulle derefter udarbejde virksomhedsplaner, så køber/sagsbehandler/socialforvaltning (og tilsynsmyndighed) kunne se den vare, institutioner solgte, men heller ikke det førte til den ønskede succes.

Anført af viljen til evaluering, som forudsætter evalueringsmål, så skulle der udarbejdes kvalitets-standarder sidst i 1990'erne.

Forskellige retningslinier for kvalitetsstandarder dukkede op som en måde, f.eks. opholdsstederne kunne gøre sig salgbare overfor køberne af anbringelser. En umiddelbar og synlig artefakt eller effekt blev, at diagnoselisten voksede.

Handleplan- og kvalitetsstandardideen blev solgt som det gode værktøj, med det tredelte argument – 1) man må se/visse, hvad der gøres/købes (varedeklaration) – 2) man må se på egen praksis for at blive bedre (kvalitets-/praksisudviklingsperspektivet) – 3) for at bryde den negative sociale arv (resultat-/mål-/nytteorienteringen).

Evalueringsviljen førte til selv-evalueringsvilje. Pt. er opholdsstederne under Landsforeningen af Opholdssteder og Skoletilbud (LOS) i gang med akkredite-

ring, som dels skal varedeklarere (1) samtlige medlemmer af LOS, og dels skal tvinge opholdsstederne til at se på praksisudvikling (2), så kvaliteten med et synligt målrationale (succeskriterie(3)) kan føre til akkreditering. Akkreditering vil blive for opholdsstederne, hvad smileys er for restauranter. Det er et paradoks, at LOS, der har rødder i alternativbevægelserne i 60'erne og 70'erne (miljøerne og socialpædagogiske kollektiver) gør det endnu vanskeligere for opholdsstederne at være alternative med de selvvalgte akkrediteringsbestemmelser.

Til lignende tiltag kan læreplaner henregnes. Forældre må være sikre på, at der i fritvalgideologierne er deklaration/kvalitet (1), og pædagogerne har godt af at beskrive praksis (2), så den negative sociale arv kan brydes (3).

Også uddannelsespolitikken med den rummelige folkeskole, med holddelinger, teams, kanontænkning, læringsmål og tests bruger den samme argumentationsmoral.

Argumentationsrækken/-moralen, når noget nyt (ex: anbringelsesreformen) skal være løsningen, har det samme forløb – Vi ved ikke, hvad der virker, og det ser dermed ud til, at det ikke virker (foragten) – Vi mangler undersøgelser (dumheden) – Vi starter undersøgelser (handlingen) – Og pludselig ved vi, hvad der skal til, bl.a. fordi ”talrige undersøgelser...” (Socialministeriets hjemmeside) viser.(sandheden).

Berlingske Tidendes børn, der ikke er glade, ikke har venner og har mange konflikter (og som ikke er nævnt), vil endnu nogle år opholde sig i den testende, holddelte, rummelige folkeskole, som med virksomhedsplaner, kvalitetsstandarder, læringsmål og tests skal sikre, at Jasmin, Ahmed og Brian kommer/er til stede i skolen og helst svarer rigtigt i tests.

Det snedige i den nye social-/skolepolitik er, at børnenes adfærd og testresultater peger enten på den gode social-/skolepolitik, når børn har den gode (test)adfærd uden mange konflikter og har mange venner, eller peger på den dårligt fungerende familie/enlige mor, den dårlige skole eller lærer, eller på det særligt vanskelige barn, som lidt ældre skal mærke ungdomssank-

tionen. I flere led, hele tiden skubbet nedad, måles fiasko som de fås/enkeltes ansvar, mens systemet, politikere og politikken ikke oplever fiaskoernes ansvar som erfaringsdannelser.

Anbringelsesreformen foreslår f.eks. efteruddannelse af sagsbehandlere, men foreslår ikke, at socialpolitikere skal blive bedre, eller nogle andre – Udsættelse af særlige familier med kriminelle børn i særlige bebyggelser (ghettoer), involverer ikke den svigtende socialforvaltning eller skole, som burde have gjort noget for de kriminelle børn, inden de blev kriminelle.

Med Graversen-udvalget begyndte vi at forlade begrebet omsorg, og dets modbegreb omsorgssvigt, som handleanvisende over for børn. Omsorgssvigtede børn skulle før Graversen-udvalget have hjælp – have bedre vilkår. Det offentlige havde et ansvar.

Sat på spidsen, vil kun børn, som har været udsat for forbrydelse – misbrug og mishandling/vold – af deres nærmeste i dag kunne regne med offentlig hjælp.

Det offentlige systems virksomhedsplaner, kvalitetsstandarder og læringsmål kan dokumentere, at det offentlige har kvalitet og medarbejdere i udvikling, så det snart bliver muligt at diagnosticere negativ social arv på baggrund af børns manglende udvikling eller upassende adfærd. Adfærd og manglende udvikling tilskrives forhold hos barnet og/eller familien/den enlige mor – og ikke systemet.

Nye koncepter vokser frem

De kognitive –

Som f.eks. Ny Start, hvor henvisningsadfærden begrunder billig, kortidseksercits, som skal føre til ny normaladfærd. Samtidig diagnosticerer konceptet. Nogle børn/unge profiterer ikke af Ny Start, fordi de er særligt dumme, skadede, uvillige osv. Ny Starts koncept og metoder anfægtes ikke af manglende succes. For målt på de rigtige børn/unge er det en succes. Succes er bl.a., at børn/unge ikke skal anbringes.

Eller de logistiske –

Som f.eks. MultiSystemiskTerapi. Henvisningsadfærd er som ved Ny Start barnets/den unges manglende skolegang;

omgang med andre uheldige børn/unge; manglende overholdelse af hjemkomsttider og andre regler, som forældre med god ret kan kræve overholdt; risiko for kriminalitets- og stofkarriere o.lign.

MST følger et koncept, hvor konceptets manualer og konstruktører vejleder terapeuter, der vejleder forældre/den enlige mor og personer i forældrenes/den enlige mors netværk i at udvikle de rigtige adfærdskorrektioner, som skal føre til adfærdsændringer hos barnet/den unge.

Forældre/den enlige mor/betydningsfulde personer skal udføre de af terapeuterne planlagte adfærdskorrektioner, og manglende fremskridt tilskrives manglende evner i udførelsen, men det er der råd for. Terapeuten fremdyrker som en laborant, vejledt af det hierarkiske supervisionssystem, nye handleanvisninger, som kan føre til den rigtige adfærdskorrektion af barnet/den unge.

MST er en billig korttidsindsats, hvor barnets/den unges problemer (henvisningsårsagen) beskrives som adfærdsproblemer, og succes måles også på adfærd og på, at barnet/den unge ikke anbringes.

Der er mindst seks problemer med de nye koncepter.

- 1) Tænkningen er lineær, mekanisk årsags- adfærdstænkning. Unge tænkes ikke som aktører, men udelukkende i ændringskonceptet som resultat af strukturelle forhold. Input kan ses i output. En dehumanisering af mennesket/den unge.
- 2) Tænkningen reducerer komplicerede processer og forhold til en forestilling om, at mennesker/unge gennem opdelte og kortlagte opgaver med fokus på ressourcer og sejre kan negligere et "landskab" af følelser, energier, fiaskoer, svigt, stigma og vilkår. Et "landskab", som kortlægningen kun kan opfange nogle få forskelle i. En dekontekstualisering af vilkår.
- 3) Tænkningen cementerer, gennem koncepternes målgruppebeskrivelser og succeskriterier, mere grotesk udtrykt som inklusionskriterier i MST, at der ikke længere findes vilkår eller omsorgssvigt, som ikke vil være at fore-

trække frem for anbringelse (for anbringelse af børn ". . . hjælper ikke. . .", og ". . . er synd for børn", som sagsbehandler udtrykte til konference på Peter Sabroe Seminariet i juni 04) En deindividualisering af individet.

- 4) Tænkningen er en del af en trend i tiden, hvor myten, fordommene og semirefleksionen om familien, som god, helbredende, fristed, varm osv. ikke kan betvivles. Socialministerens løsningsmantra, når det drejer sig om børn, der lider i deres egen familie, er enten/eller – evt. både/og – familierådslagning/slægtsanbringelse. En diskvalificering/dekvalificering af faglighed.
- 5) Tænkningen legitimerer, at børn/unge vokser op i familier med psykisk sygdom, menneskelig kulde, alkohol- og/eller stofmisbrug, kriminalitet, umodne og udviklingshæmmede forældre. En diskvalificering/dekvalificering af psykologisk faglighed.
- 6) Tænkningen fremmer en teknologisk/teknokratisk manueltænkning, så den manualforeskrevne indsats sættes over menneskelige relationer og mellemmenneskelige møder og forståelser. En dehumanisering af pædagoger, psykologer og terapeuter.

Tilbage til Sven Mørch. De ikke-glade børn, uden venner, som risikerer eller har chancen for at møde den nye socialpolitik, kan forvente at deres "betingelsesrealiseringer" alene vil blive mødt på udseende/adfærd – dehumaniseret, dekontekstualiseret, deindividualiseret og fagligt dequalificeret.

Som en djævelsk bivirkning – eller måske tilsluttet virkning – dehumaniseres, deindividualiseres og dequalificeres pædagogen, psykologen og terapeuten, fordi løsningen og manualen skal følges i dekontekstualiserede forløb.

Så pædagogens, psykologens eller terapeutens professionelle og faglige "betingelsesrealiseringsmuligheder" er underlagt en struktur, hvor "betingelsesrealiseringsmuligheder" indsnævres til at følge manualen eller konceptet, så kun få, af strukturen bestemte "betingelsesrealiseringsmuligheder", er til rådighed.

Ikke kun de 8-25 pct. ikke-glade, uden venner og deres familie har chancen eller risikoen for at komme ind i klientens livsspil, hvor viljen til adfærdsændring og tilpasning til systemiagttagelse er afgørende for at få hjælp (jf. Mik-Meyer mfl. (2003) – At skabe en klient). Pædagoger, psykologer og terapeuter ser ud til at være underlagt det samme livsspil. De robotiserende, manualbeskrevne metoder og værktøj skal føre til adfærd. Ikke kun børns og unges adfærd. Men også pædagogens, psykologens og terapeutens. (Billig) effektivitet, rationalitet, ensartethed og kalkulerbarhed er tidens mantra, når problemer skal løses og den negative sociale arv skal brydes. En logik som kan sammenlignes med den måde, man fremstiller mad hos McDonald's eller grise i det konventionelle landbrug.

Tilfældet, forandringsøjeblikke, det (fag) personlige og særegne, som den hidtidige forskning om "mønsterbryderprocesser" har dokumenteret som afgørende faktorer, kan kun opstå, når tid og rum til etiske overvejelser, omsorg, nærvær, kælen for detaljen, respekt, tillid og relationer, og

faglig robusthed, er til stede i rigelig mængde, dyrkes i dag kun i små "modstandslokker", som hele tiden udfordres af kravet om tilpasning til handleplaner, kvalitetsstandarder, målrationaler, effektivitets-tænkning, virksomhedsplaner, læreplaner og dokumentationskrav.

"Betingelsesrealiseringsmulighed" og "betingelsesrealisering" forsøges gjort til ureflekteret eller semireflekteret ental og bundlinie.

Kompleksitet, etiske overvejelser, kritik af samfund og socialpolitik o.m.a. forsvinder som mulig iagttagelse på samme måde som Lomborgs ofre for "mest mulig miljø for pengene" og Berlingske Tidendes udeladelser i beskrivelsen af "børnenes sande tilstand".

Hans Mogensen er bl.a. socialpædagog, har arbejdet som pædagogisk konsulent og leder af opholdssted, er exam.pæd.pæd. og stud. cand.pæd.ant.

